

Yakındoğu ve Oryantalistler

Edward Said, ilk basımı 1978'de yapılan *Oryantalizm* adlı eserinde, Batılı seyyah ve bilim adamlarının, Doğu hakkındaki bilimsel ya da kurgusal çalışmalarının, Doğu'yu ve Doğuluyu ötekileştirici nitelikte olduğu tezini savunurken, dünyanın bugün "Doğu" olarak tanımladığımız kısmının bu şekilde tanımlanmasının temelinde de aynı ötekileştirmeci düşünce olduğunu belirtmişti. "Yakındoğu" kavramı, Doğu (Şark) ve Ortadoğu kavramları gibi Batı merkezliydi. Bu kavramlar, yalnızca coğrafi değil kültürel ve dini farklılıkları da vurgulayan referanslar içeriyordu. Esasen, Avrupa'nın dünyanın merkezi olarak kabul edildiği ve dünyanın diğer bölgelerinin bu merkeze uzaklıklarına göre tanımlandığı bir görüşe dayanıyordu. Avrupa'nın kendi dışındaki dünyayı keşfetmeye başladığı 1453'ten bu yana Osmanlı Devleti tarafından yönetilen yerler, "Yakındoğu" (Near East) olarak tanımlandı. 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında ise Yakındoğu kavramı, Balkanlar, Osmanlı Devleti toprakları, Mısır ve İran'ı kapsayacak şekilde yeni bir boyut kazandı. OBAAM koleksiyonundaki bazı nadir eserler, bu kavramın ve kapsamının içeriği hakkında detaylı bilgiler sunuyor.

A History of Persia, Sir Percy Molesworth Sykes, Macmillan, London, 1921.

Kitabın yazarı Sir Percy Molesworth Sykes, 21 yıl İran'da görev yaptı, bu süre boyunca ülke içinde ve genel anlamda Doğu ülkelerinde birçok seyahatlerde bulundu. Yazar kitabının önsözünde, çalışmasını, İran'da resmi görevlerde bulunan dostlarının, komşu ülkelerin ve Avrupalı olsun olmasın tüm öğrencilerin yararlanması için yazdığını belirtiyor. Bu "arkadaş canlısı halkın" arasında hayatının en güzel günlerini geçirdiğini ve onların bakış açısını kavradığını düşündüğünü söylüyor.

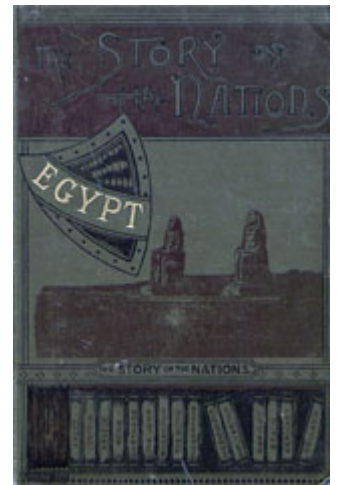

Sykes, hizmetinde olduğu İngiliz Hükümeti'nin kitabını yararlı bulmasını ümit ederken; tarihsel bilgiden yoksun kalmaları hâlinde, sağlam ve sürekli bir temele sahip olamayacak İngiliz vatandaşlarının da eserinden faydalanmalarını istiyor.

2006'da yapılan yeni basımıyla, bir başvuru kaynağı olma özelliğini koruyan 49 bölümlük eserde, İran'ın coğrafi özellikleri, konumu, iklim koşulları, bölgedeki hayvan ve bitki varlığı; bölgede erken dönemde ortaya çıkan uygarlıklar, Asurlular, Sümerler, Akadlar, Babilliler; Medler, Persler ve İran halkının kökenleri, Pers medeniyetinin erken dönemleri, dinsel ve dinsel özellikleri, adet ve gelenekleri, mimarisi ele alınıyor. Kitapta ayrıca; İskender İmparatorluğu ve Pers İmparatorluğu'nun düşüşü, Roma İmparatorluğu'nun Asya topraklarına girişi ve yayılması, Sasani Hanedanlığı'nın doğuşu ve Hunlarla mücadelesi, İslam'ın ortaya çıkışı ve yayılışı, Kerbela olayları, Abbasi Dönemi'nin başlarında Perslerin yükselişi gibi konularda detaylı bilgilere de yer veriliyor.

Ancient Egypt, George Rawlinson, T. Fisher Unwin, London.

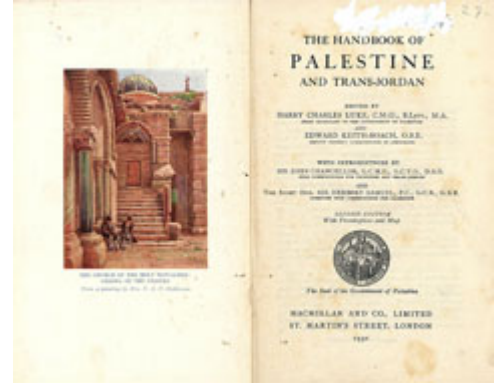
Tarihçi Rawlinson, eserinde, Mısır ve çevresinin coğrafi özelliklerini ayrıntılı bir şekilde tasvir ettikten sonra, bu tasvirinin, Avrupalı okuyucunun "haritalardan tanıdığı Mısır olmadığını" belirtiyor. Haritalar, Afrika'nın kuzeydoğu köşesini kapsayan, iki tarafından Akdeniz ve Kızıldeniz'in; diğer iki tarafından ise haritacıların çölün kumlarına çizdiği iki hayalî sınırın çevrelediği dikdörtgen şeklindeki geniş bir alana Mısır adını veriyor. "Bu Mısır, coğrafyacıların, Yunanlıların Atlantis efsanesi kadar gerçeğe aykırı bir kurgusudur." diyerek, eski anıtların, Yahudilerin, Yunanlıların, Romalıların, Arapların ve Mısırlıların anlattığı gerçek Mısır'ı bu çalışmada okuyabileceğimiz iddiasında bulunuyor. Eserde, Nil nehri ve ilkçağlardan itibaren etrafında oluşan kültür ve uygarlıklar, Mısır halkının kökenleri, toplumsal katmanlar; Mısır mitolojisi ve gelişimi,

piramitleri inşa ettiren firavunlar, Mısır'ın en büyük mimarı İmhotep, Hyksosların Mısır'ı istilası ve ülkeden atılması, kadın firavun Haçepsut, Mısır'ın kendine özgü dini, kültürü ve yaşam biçimi, Pers istilası dahil olmak üzere, antikçağlardan M. S. 4. yüzyıla uzanan süreçteki Mısır anlatılıyor.

***The Handbook of Palestine and Trans-Jordan,*
Edited by: Harry Charles Luke, Edward
Keith-Roach, Macmillan and Co., 1930.**

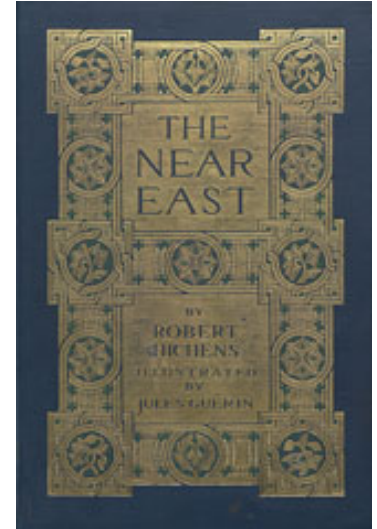
I. Dünya Savaşı sonunda kurulan Cemiyet-i Akvam'ın Temmuz 1922'de aldığı kararla, Filistin'de İngiltere mandası resmi olarak kurulmuştu. İngiltere'ye bağlı Filistin Hükümeti'nin Başkâtibi Harry Charles Luke ve Kudüs Bölge Komisyonu Vekili Edward Keith-Roach'un editörlüğünde, Filistin'de resmi görevlerde bulunan meslektaşlarının uzmanlık alanlarına göre sağladığı katkılarla oluşturulan kitap, hem ülkeyi ziyaret edenlerin hem de Filistin'le ilgili akademik çalışmalar yapanların yararlanması için yazıldı.

El kitabı şeklinde tasarlanan eserde, bölgenin sınırları, Roma, Bizans, Arap, Memlük ve Türk hakimiyetlerinde ve İngiltere mandası altında Filistin; İngiltere'nin ülkeyi yönetme biçimi, Filistinlilerin ulusal statüsü; ırk ve dil, nüfus ve nüfusun etnik yapısı, semavi dinlere ait kurumlar; arkeoloji ve sanat, araştırma ve kazılar, Filistin Müzesi; turistler için güzergâhlar, kütüphaneler, kaynak kitaplar, festivaller, yer adları, adliye, vergiler, göç, eğitim, tarım, ormancılık, balıkçılık, bayındırlık işleri, limanlar, su kaynakları, demiryolları, posta, telgraf, telefon ve posta pulları, şehir planlaması; jeolojik yapı, mineraller gibi birçok alanda akademik bilgiler sunuyor.

***The Near East: Dalmatia, Greece and Constantinople,*
Robert Hichens, Illustrated
by: Jules Guérin, The Century Co., New York, 1913.**

Hırvatistan'ın Adriyatik Denizi kıyısında yer alan güney bölgesi ve eski bir Roma eyaleti olan Dalmaçya kıyılarından yolculuğa başlayan yazar **Robert Hichens**, kitabında, seyahat ettiği Zara, Trau, Spalato, Ragusa'dan geçerek, Yunanistan ve İstanbul'a uzanan şehirler hakkında tarihsel ve güncel bilgiler veriyor. Kitapta genel olarak, gezilen şehirlerin tarihinden, mimarisinden, tarihsel mekânlarından, 20. yüzyıl başlarındaki durumlarından bahsediliyor. Kitap, Jules Guérin'in, aralarında Süleymaniye Camisi'nin de bulunduğu çizimlerinin yanı sıra, 20. yüzyıl başlarında çekilmiş çok sayıda fotoğrafla zenginleştirilmiş bulunuyor. Antik Yunan döneminden kalma mimari yapılara geniş ölçüde yer verilen eserde, Delfi ve Olimpia'ya birer bölüm ayrılıyor.

Yunanistan'ın coğrafi, tarihi ve siyasi konumunun "Avrupa'yı Asyalı ırkların hakimiyetine girmekten kurtaranlar Yunanlılar olsa

da, bu ülke, Doğu'nun bir parçasıdır." şiarıyla belirlendiği eserde, İstanbul'a da genişçe bir yer ayrılıyor. Yazar, Galata, Pera, Taksim ve şehrin belli başlı diğer tarihsel mekânlarından bahsediyor ve Osmanlı toplumuna dair gözlemlerini aktarıyor. Hichens'in İstanbul'u ziyaret ettiği tarih Balkan Savaşları'na denk düştüğü için, yazarın, Osmanlı Devleti'nin yaptığı savaş hazırlıklarına, İstanbul'un askerler, silahlar ve atlarla dolu sokaklarına dair tasvirleri ayrıca önem kazanıyor.